

Zagreb, 28. travnja 2022.

**Ne mogu dionici sustavne političke
korupcije provoditi reformu sustava
znanosti i visokog obrazovanja**

- PREDMET: 1) **Zahtjev** za obustavljanje reformskog procesa sustava znanosti i visokog obrazovanja dok nadležna tijela ne rasvijetle osnovane sumnje u političku korupciju u resornom vođenju tih sustava
- 2) **Apel** za aktivnu podršku u stvaranju društvene i političke spremnosti za borbu protiv sustavne političke korupcije počevši od Ministarstva znanosti i obrazovanja

Adresati Zahtjeva:

- **Mr. sc. Andrej Plenković**, predsjednik Vlade Republike Hrvatske
- **Kardinal Josip Bozanić**, nadbiskup, Zagrebačka nadbiskupija
- **Gđa Zlata Hrvoj-Šipek**, glavna državna odvjetnica, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
- **Gosp. Gordan Jandroković**, predsjednik Hrvatskog sabora
- **Gosp. Nikola Grmoja**, predsjednik Nacionalnog vijeća za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije Hrvatskog sabora
- **Akademik Željko Reiner**, predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora
- **Gđa Marija Jelkovic**, predsjednica Odbora za zakonodavstvo Hrvatskog sabora
- **Gosp. Mišel Jakšić**, predsjednik Odbora za pravosuđe Hrvatskog sabora
- **Gosp. Domagoj Hajduković**, predsjednik Odbora za europske poslove Hrvatskog sabora
- **Gđa Katica Glamuzina**, predsjednica Odbora za predstavke i pritužbe Hrvatskog sabora
- **Gđa Nataša Novaković**, predsjednica Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa

Adresati Apela:

- **Gosp. Zoran Milanović**, Predsjednik Republike Hrvatske
- **Gđa Ursula von der Leyen**, Predsjednica Europske komisije
- **Gđa Tamara Laptoš**, glavna tužiteljica u Uredu europskog javnog tužitelja
- Rektori javnih sveučilišta
- Klubovi zastupnika u Hrvatskom saboru
- Predsjednici parlamentarnih stranaka
- Znanstvene i kulturne institucije
- Udruge građana i strukovne organizacije
- Sredstva javnog priopćavanja

1) Zahtjev

za obustavljanje reformskog procesa sustava znanosti i visokog obrazovanje dok nadležna tijela ne rasvijetle osnovane sumnje u političku korupciju u resornom vođenju tih sustava

O pojmu sustavne političke korupcije

Pojam „sustavne političke korupcije“ ovdje koristimo u smislu kako ga je definirao poznati sigurnosni stručnjak prof. dr. sc. Mirko Bilandžić:

„Sustavna politička korupcija dominantan je oblik upravljanja Hrvatskom, dominantan oblik društvenih odnosa, osvajanja vlasti i održavanja na vlasti. Takav model nije rezultirao samo urušavanjem, uništavanjem ili pljačkom hrvatske države i hrvatskog društva, već su nepotizmi, klijentelizmi, kronizmi i prljavo-partikularni interesi i utjecaji doveli do negativne kadrovske selekcije i bitnih deficita institucionalnih državnih kapaciteta.“¹

Sustavna politička korupcija (dalje: SUPOK) patološka je socio-politička pojava koja se generira u sferi politike i državnih institucija odakle se prelijeva na ukupne društvene odnose i zbivanja. SUPOK sustavno uništava produktivne društvene potencijale, antagonizira društvene energije koje, u najboljem slučaju, završavaju u stagnaciji općeg društvenog razvoja, a najčešće u procesima propadanja kao što je evidentno u akutnom stanju hrvatske države i društva. Na razini društvene svijesti SUPOK proizvodi frustracije širokih razmjera, stvara osjećaj beznađa te pokreće mehanizam paničnog bijega iz besperspektivne situacije, što je rezultiralo samoubilačkom stopom iseljavanja koja bjelodano potvrđuje da su procesi propadanja doprili do same srži nacionalne opstojnosti. SUPOK kao patološka socio-politička pojava može poprimiti različite oblike od širokog spektra kaznenih djela preko političkih devijacija do etičkih prijestupa. Utoliko je u detektiranje, istraživanje i stručno elaboriranje ovog problema potrebno, u interdisciplinarnoj interakciji, uključiti veći broj znanstvenih disciplina. O razmjerima i ozbiljnosti problema svjedoči činjenica da je detektiran čak i u teološkoj perspektivi, gdje je poznat pod nazivom „strukture grijeha“. O tome papa Ivan Pavao II. izrijeком govori u enciklici *Sollicitudo rei socialis* iz 1987. godine², na što se u našim prilikama, s iznimnim javnim odjekom, u više navrata pozivao kardinal Josip Bozanić.

Međutim, sustav znanosti, unutar kojega bi trebalo istražiti problem i postaviti konceptualni okvir za njegovo praktično rješavanje, dospio je i sam pod izravnu kontrolu sustava političke korupcije, koji je upravo na ogledan način izgrađen u resoru Ministarstva znanosti i obrazovanja, što se očituje u pritiscima, ucjenama, prijetnjama, besmislenim direktivama, nazivanjima, pozivanjima u Ministarstvo, trgovačkim pogodovanjima, nevjerojatnim komplotima, dirigiranjem medija, tabuiziranjem i sličnim koruptivnim alatima kojima vrhuška iz resornog ministarstva na dnevnoj bazi „upravlja“ sustavom znanosti i visokog obrazovanja.

Iz navedenoga proizlazi neotklonjiv zaključak da borbu protiv političke korupcije treba pod hitno početi upravo od resora znanosti i obrazovanja. Urgentnost političke, istražne i pravosudne intervencije u resor iz kojega se upravlja sustavima znanosti i visokog obrazovanja potencirana je grčevitim pokušajem aktualnog ministra i

¹ Ivan Perković „Sustavna politička korupcija ozbiljna je prijetnja Hrvatskoj“, intervju s prof. Mirkom Bilandžićem, *Universitas* (Split-Zagreb), br.143, 27. rujna 2021., str. 16.

² Usp. Stipe Tadić, „Grijesi i strukture“, *Nova prisutnost*, 10/2012., str. 397-398.

kompaktne koruptivne mreže oko njega da neformalnu praksu SUPOK-a, koju se još uvijek ima osnove smatrati devijantnom, najavljenom sveobuhvatnom promjenom zakonskog okvira ozakoni te u najavljenoj sveobuhvatnoj reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja pretvori u institucionalni standard.

Transformacija Nacionalnog vijeća prema zamišljenom zakonu

To se može ilustrirati na primjeru predviđenog transformiranja uloge Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (dalje: Nacionalno vijeće) u sklopu sveobuhvatne reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Prema važećem Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju Nacionalno vijeće definirano je kao „najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj“ (čl. 6. st. 1.). Da bi moglo autonomno obavljati zadaće „najvišeg stručnog tijela“ Nacionalno vijeće stavljeno je pod ingerenciju Hrvatskog sabora kao nositelja zakonodavne vlasti, pa je tako predviđeno da članove i predsjednika Nacionalnog vijeća imenuje Sabor na prijedlog saborskog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu. Odnos prema izvršnoj vlasti jasno je postavljen u odredbi da Nacionalno vijeće „na svoje sjednice poziva ministra te po potrebi druge članove Vlade RH, koji mogu sudjelovati u raspravi bez prava glasa“.

Unatoč izričitoj volji zakonodavca da Nacionalno vijeće djeluje u potpunoj neovisnosti u odnosu na izvršnu vlast, aktualni ministar ostvario je, zahvaljujući sustavu političke korupcije, potpunu kontrolu nad radom „najvišeg stručnog tijela“. SUPOK je iznimno učinkovit oblik djelovanja jer neformalno povezuje pojedince bez obzira na njihovu pripadnost različitim institucijama ili različitim stranama u podjeli vlasti. Bilo je dovoljno da aktualni ministar, kao predstavnik izvršne vlasti, s predsjednicom Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, kao predstavnicom zakonodavne vlasti, uspostavi zakulisni dosluh o budućem sastavu Nacionalnog vijeća da bi preko „svojih ljudi“ zagospodario „najvišim stručnim tijelom“. Na njihovu nesreću operaciju su izveli traljavo tako da je imenovanje novih članova Nacionalnog vijeća, s jedne strane, osporeno utemeljenim i neugodnim prigovorima dok je, s druge strane, završilo u humorističkim vodama nakon što je novi sastav Nacionalnog vijeća, zbog visokog udjela ministrovih lovačkih drugara, koje je u suradnji s predsjednicom Odbora uspio ubaciti u prijedlog za imenovanje, prozvan „lovačkim društvom“.

Saborski zastupnik i član Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Damir Bakić razotkrio je u saborskoj raspravi skandalozni postupak u kojem je Odbor predložio osam novih članova Nacionalnog vijeća³. Prijedlog novih članova izglasan je na temelju „papirića iz hlača i sakoa“, pri čemu predsjednica Odbora nije dopustila raspravu prije nego tek nakon obavljenog glasovanja, što je zastupnik Bakić ocijenio „nezamislivim i negacijom parlamenta“. Na prigovor da u odabiru predloženika nisu bili uvaženi kriteriji iz javnog poziva i odgovarajuće zakonske odredbe (znanstveni doprinos, regionalna zastupljenost, zastupljenost znanstvenih i umjetničkih područja, rodna ravnopravnost) samouvjerena predsjednica Odbora dala je antologijski odgovor u stilu „sanctae simplicitatis“ da će se „ubuduće o tome voditi računa“.

U Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, koji je početkom ožujka ove godine iz radionice u Ministarstvu znanosti i obrazovanja neplanirano i nakratko dospio u stvarnu javnu raspravu, predviđeno je da Nacionalno

³ <https://www.youtube.com/watch?v=FMNRDrhcHCI>

vijeće, koje je inače u Nacrtu izgubilo prestižnu oznaku „najvišeg stručnog tijela“, imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Ministarstva. Taj radikalni zahvat u postojeću regulaciju, koji u bitnome mijenja status Nacionalnog vijeća, vješto je prikriven i odaje ga tek uzgredno preciziranje da će Ministarstvo pritom „voditi računa o razmjernoj zastupljenosti znanstvenih područja i umjetničkog područja te regionalnoj zastupljenosti članova“ (čl. 88. st. 3. Nacrta). Time otpada potreba za „papićima iz hlača i sakoa“ i za nametanjem predizborne šutnje prije glasovanja. Drugim riječima, aktualni ministar svoje devijantno ponašanje prema važećim propisima kojim je, u tehnologiji sustavne političke korupcije, „najviše stručno tijelo“ uspio pretvoriti u poslušničko tijelo izvršne vlasti, svojim Nacrtom zakona pokušava legalizirati i nametnuti kao institucionalni standard. Bila bi to konačna pobjeda sustavne političke korupcije, jer bi ona time postala zakon, a borba protiv korupcije postala bi protuzakonita djelatnost.

Ovdje treba tek naznačiti da se aktualni ministar, kao što je to opisano u slučaju Nacionalnog vijeća, na isti način, dakle prema nekom zamišljenom svom zakonu koji se tek nedavno pojavio u formi nacarta, odnosio i prema drugim tijelima u sustavu visokog obrazovanja, pri čemu je posebnu brutalnost iskazao početkom 2021. godine u neviđenim pritiscima na Sveučilišni savjet Sveučilišta u Zagrebu, preko kojega je pokušao destabilizirati jedini sveučilišni sustav u državi koji je u stanju pružiti otpor Ministarstvu kako bi time pripremio teren za nadolazeću veliku zakonodavnu obmanu.

U čemu se sastoji velika zakonodavna obmana ministra Radovana Fuchsa?

Dobro je poznato da je Radovan Fuchs već bio ministar (2009.-2012.), ali je zbog efekta kratkog kolektivnog pamćenja slabo poznato da je njegov prethodni mandat završio fijaskom. Pokušaj da njemu svojstvenim metodama nametne paket od tri zakona za područje znanosti i visokog obrazovanja neslavno je propao 2011. godine u plebiscitarnom odbijanju koje je uspjelo kao nikad dotad objediniti akademsku zajednicu, ali i znatno šire društvene snage uključujući i suprotstavljene političke stranke. U uređenoj državi ne bi se moglo dogoditi da netko s takvom hipotekom za vratom ponovno postane ministar. Ako bi se nekom zabunom to i dogodilo, parametrima zdrave pameti nije moguće shvatiti da bi takvom resornom ponavljaču smjela dopustiti nova prilika da istim metodama, s istim ciljevima i akterima reprizira resorno zlostavljanje akademske populacije iz prethodnog mandata.

Nova prilika stvorila se slijedom nevolja koje su snašle Europu i posebice Hrvatsku, koju je uz pandemiju dodatno pogodio snažni potres. Kako nevolje, prema narodnoj mudrosti, nikada ne dolaze same nego se vole grupirati tako se navedenim nevoljama, u slučaju Hrvatske, pridružila i treća u obliku reprize Fuchsovih zakona iz 2011. godine. Za razliku od prve dvije, ova treća se mogla spriječiti. Tako dolazimo do problema resorne samovolje aktualnog ministra, koju može provoditi s obzirom na evidentnu činjenicu da je od mandataru dobio *carte blanche* za slobodnu eksploataciju resora bez ikakvih ograničenja. Pitanje o razlozima i stvarnim motivima za tu vrstu izživljavanja izvršne vlasti nad najobrazovnijim dijelom nacije odnosi se na više razine vlasti, što ovdje nije u fokusu.

Nova prilika ukazala se u obliku *Uredbe 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost*⁴ (dalje: Uredba), koja je otvorila mogućnost da države članice iz europskih fondova dobiju znatna

⁴ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.057.01.0017.01.HRV&toc=OJ%3AL%3A2021%3A057%3ATOC

bespovratna financijska sredstva radi ublažavanja posljedica krize uzrokovane pandemijom te radi jačanja otpornosti na krizne izazove. Uredbom su države članice, koje se žele uključiti u mehanizam dodjele europskih sredstava, dobile obvezu da do 30. travnja 2021. Europskoj komisiji dostave Nacionalni plan oporavka i otpornosti (skraćeno: Nacionalni plan). Plan oporavka i otpornosti zamišljen je kao „sveobuhvatni i koherentni paket mjera za provedbu reformi i javnih ulaganja“ (čl. 17. st. 1.). Uredba je međutim neoprezno otvorila mogućnost da se nacionalni plan oporavka i otpornosti, kao administrativni preduvjet za dobivanje europskih sredstava, može integrirati u jedinstveni dokument s nacionalnim programom reformi (čl. 18. st.3). S obzirom na činjenicu da pritom nisu propisane procedure i pravila za takvo povezivanje raznorodnih dokumenta, time su širom otvorena vrata za političke manipulacije kojima se dodjela europskih sredstava može iskoristiti kao financijska ucjena za provođenje samovoljnih mjera pod krinkom nužnih reformi. Nacionalni program reformi zahtijeva bitno različitu metodologiju izrade i bitno različitu proceduru donošenja od Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, koji se donosi u prigodnu svrhu „povlačenja“ europskih sredstava. Nacionalni program reformi kao strateški dokument može donijeti samo Hrvatski sabor.

Naravno da je Hrvatska, čim se ukazala prilika, ušla na „širom otvorena vrata“ i krenula pogrešnim putem, posebice što se tiče reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja. To je izrijeком potvrdio gosp. Andrej Plenković, predsjednik Vlade Republike Hrvatske u uvodnom obrazlaganju „Informacije o sažetku Nacrta Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026.“ koja se kao točka našla na dnevnom redu Hrvatskog sabora znakovitog datuma 1. travnja 2021. Tom prigodom premijer je rekao: „Dakle, kao što znate, Nacionalni plan oporavka i otpornosti, koji će biti fuzioniran s Nacionalnim programom reformi, u svojoj je naravi akt koji usvaja Vlada Republike Hrvatske, a ne Hrvatski sabor.“

Ovdje se ne može ulaziti u analizu je li uopće i u kojoj bi mjeri tehnologija „fuzioniranja“ bila zlorabljena u drugim dijelovima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, ali sa sigurnošću možemo tvrditi da je aktualni ministar znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Radovan Fuchs upravo u toj tehnologiji izveo svoju veliku zakonodavnu obmanu u području znanosti i visokog obrazovanja.

Njegova se velika zakonodavna obmana sastoji od inicijalnog podmetanja vlastitih interesnih projekcija pod krinkom neupitnih reformi u Nacionalni plan oporavka i otpornosti, te potom od niza krupnih prevara i raznih smicalica, pomoću kojih, nakon što je Nacionalni plan odobren, nastoji forsiranjem tzv. „promjene zakonodavnog okvira“ brzinski provesti svoju inicijalno podmetnutu kvazireformu. Pritom se kao momentom pritiska, kao što je to od samog početka bilo zamišljeno, u prvom redu služi financijskom ucjenom „povlačenja“ europskih sredstava, ali i brojnim drugim, već spomenutim koruptivnim pomagalima.

Inicijalno podmetanje

Inicijalno ugrađivanje zamisli ministra Fuchsa i njegova interesnog kruga pod maskom nužnih reformi u tekst nacrta Nacionalnog plana oporavka i otpornosti počelo je u odajama Ministarstva nekoliko mjeseci prije nego je donesena Uredba, u vrijeme kada se inače na razini Vlade užurbano radilo na pripremanju nacrta Nacionalnog plana. Na izradi dijela nacrta Nacionalnog plana koji se odnosio na znanost i visoko obrazovanje radilo je nekoliko dužnosnika i službenika, među kojima je bila samo jedna osoba s iskustvom u znanosti i visokom obrazovanju te s odgovarajućim konceptualnim kapacitetom. Budući da je zastupala heretičke stavove - da bi u izradu Nacionalnog plana trebalo uključiti akademsku zajednicu, te posebno Rek-torski zbor i

Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, zatim da u Nacionalni plan treba uvrstiti znanstvene centre izvrsnosti kao i sustav znanstvenog izdavaštva te da treba osigurati ravnopravan tretman društveno-humanističkih znanosti – bila je tretirana kao protivnik reformskih ideja te je postupno dospjela u izolaciju. Bile su to zabranjene teme. Ako bi nešto od tih tema uspjela uvrstiti u tekst nacрта Nacionalnog plana, to bi preko noći bilo izbrisano. Premda je bila u nadređenom statusu državne tajnice, bila je izložena svojevrsnom mobingu od strane podobnih službenika iz ministrova povjerljivog kruga. Jedini izlaz iz neprijateljskog radnog okruženja i psihički nepodnošljive situacije bila je ostavka na dužnost državne tajnice. Razriješena je dužnosti 4. ožujka 2021., čime je bila uklonjena i zadnja prepreka da ministar i njegov amaterski krug modeliraju svoj dio nacрта Nacionalnog plana prema vlastitim željama.

U onome što su napravili zrcali se tragični raskorak između visokih ambicija koje prelaze u megalomaniju i više nego skromnih kompetencija koje su tek dostajale da se rječnikom, kakav obožava europska birokracija, sroči programski galimatijas kojemu je svrha ionako bila da prikrije stvarne namjere, ali da, nakon što se pribavi blagoslov europskih tijela, formalno omogući njihova realizacija u obliku paketa novih zakona. Pitanje je zašto ministar koji bi se, zajedno sa svojim diletantskim timom, morao svojski namučiti da korektno provede i minornu novelaciju zakona, preuzima megalomansku zadaću donošenja paketa zakona kojim se želi stvoriti „novi zakonodavni okvir“ i obaviti „sveobuhvatnu reformu“ sustava znanosti i visokog obrazovanja.

O njihovu diletantizmu i nedoraslosti za zahtjevnije zakonodavne projekte dovoljno svjedoči podatak da Ministarstvo pravosuđa i uprave ne može potvrditi usklađenost nacрта prijedloga zakona sa Zakonom o općem upravnom postupku, zbog čega se ne može započeti zakonodavni postupak. Naime, Vlada RH u 13. sazivu na 24. sjednici održanoj 24. svibnja 2016. donijela je Zaključak o obvezi dostave Izjave o usklađenosti nacрта prijedloga zakona sa Zakonom o općem upravnom postupku⁵. Njime su obvezana središnja tijela državne uprave da u pripremi nacрта prijedloga zakona koji sadržava odredbe kojima se uređuju pojedina pitanja upravnog postupka dostave Ministarstvu uprave Izjavu o usklađenosti nacрта prijedloga zakona i Prikaz usklađenosti postupovnih odredbi sa Zakonom o općem upravnom postupku. Nacrt prijedloga zakona uz koji nije priložena potpisana Izjava o usklađenosti nacрта prijedloga zakona neće se uputiti u daljnji zakonodavni postupak, nego će se vratiti stručnom nositelju na doradu.

Izjava o usklađenosti nacрта prijedloga zakona i Prikaz usklađenosti postupovnih odredbi sa Zakonom o općem upravnom postupku predviđaju da ministarstvo koje predlaže nacrt zakona mora jednoznačno i uvjerljivo ispuniti rubrike: Odredbe nacрта prijedloga zakona koje se odnose na upravno postupanje (broj članka i tekst odredbi), Odredbe Zakonom o općem upravnom postupku, koje dopuštaju da se pojedina pitanja upravnog postupka uređuju drukčije, Drugi razlozi za drukčije propisivanje pojedinih pitanja upravnog postupka, Obrazloženje. Na to Ministarstvo uprave treba dati svoje mišljenje je li prijedlog odredbe u skladu sa odredbama Zakona o općem upravnom postupku? (da/ne). Nacrt zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti ne može dobiti pozitivno mišljenje jer uvodi postupke *sui generis* i želi biti *lex specialis*, ali je podnormiran i delegira razradu pravila postupka na provedbene propise, što je nesukladno načelima vladavine prava, hijerarhije propisa i objektivne pravne sigurnosti.

⁵ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2016/24%20sjednica%20Vlade//24%20-%202017.pdf>

Paket zakona stara je opsesija ministra Fuchsa još iz vremena prvog njegova pojavljivanja u ulozi resornog spasitelja. U neredu paketa, u mnoštvo drugih, po mogućnosti zbunjujućih regulacija, najlakše je sakriti stvarnu namjeru agilnog zakonotvorca da se sustav znanosti i visokog obrazovanja zakonski uredi po mjeri sustavne političke korupcije, odnosno da se politička korupcija ozakoni i oslobodi ponižavajućeg položaja u kojem se mora koristiti „papirićima iz hlača i sakoa“. Neka sve bude elegantno i legalno. Stvarna je namjera i glavni razlog ministrova opterećivanja sa zakonskim paketom koncentriranje političke i upravljačke moći u osobi ministra i u pripadajućem resoru radi kadrovskog zaposjedanja sustava u prvom koraku, utjecaja na financijske tokove u drugom koraku te, u konačnici, radi utjecaja na završno „poniranje“ financijskih tokova u institucionalne i personalne okvire.

Ta namjera, izražena u koruptivnom trokoraku, nije vidljiva u programskom galimatijasu Nacionalnog plana, što je razumljivo, jer ju je tamo trebalo upravo prikriti. Ona će u punom sjaju bljesnuti u prvim nacrtima zakona koji su izišli iz zakonodavne radionice Ministarstva. U Nacionalnom planu trebalo je tek inicijalno podmetnuti lažnu (neobrazloženu i neverificiranu) potrebu za donošenjem paketa zakona, koja će se, nakon odobrenja Nacionalnog plana na europskim tijelima, pretvoriti u državnu obvezu Hrvatske prema Europskoj uniji pod prijetnjom gubitka povećih iznosa bespovratnih sredstva. U paketu su se tako našla tri nova zakona iz segmenta znanosti i visokog obrazovanja: 1) Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost; 2) Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i 3) Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. U paket je, za svaki slučaj, dometnut i jedan novi pravilnik (Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja).

Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost kao zakonodavni prioritet

S obzirom na okolnost da aktualni ministar pokazuje posebnu osjetljivost za financijska pitanja te posebnu brižnost za financijske tokove, ne čudi da je donošenje novoga Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost postalo njegov zakonodavni prioritet.

Samo dvadesetak dana nakon što je predsjednica Europske komisije gđa Ursula von der Leyen, predsjednica Europske komisije 8. srpnja 2021. svečano uručila gosp. Andreju Plenkoviću, predsjedniku Vlade RH odobreni Nacionalni plan oporavka i otpornosti, ministar Fuchs je stavio Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost u proceduru savjetovanja sa zainteresiranim javnošću. Savjetovanje je otvoreno 29 srpnja 2021. i trajalo je do 28 kolovoza 2021., što znači da je održano usred kolektivnog godišnjeg odmora u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (?!).

U obrazac savjetovanja uneseno je ukupno 15 općih komentara, od kojih se samo jedan odnosio na tekst Prijedloga zakona, dok su ostali sadržavali uniformnu poruku kako „u potpunosti podržavaju Prijedlog Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost“, što neodoljivo podsjeća na „papiriće iz sakoa i hlača“, pogotovo što je tekst s jednog papirića krivo prepisan tako da se komentator „u potpunosti složio“ s prijedlogom „Zakona o Hrvatskoj nakladi za znanost“. Jedan je komentar, onaj koji se odnosio na sadržaj Prijedloga zakona, dala sveučilišna profesorica, dok su preostalih 14 komentara unijeli srednjoškolski i osnovnoškolski nastavnici, pri čemu je najveći interes zabilježen u populaciji osnovnoškolskih nastavnika (8 komentara).

Kako nije logično da bi se u javnom savjetovanju s (ne)zainteresiranom javnošću najvećim dijelom pojavile osobe koje u svom profesionalnom životu ne dolaze u doticaj s djelatnošću Hrvatske zaklade za znanost, opravdano je posumnjati da bi posrijedi

moglo biti lažiranje javne rasprave u mehanizmu trgovanja utjecajem. Osnovana sumnja u takvu mogućnost proizlazi iz činjenice da bezrezervni podržavatelji Prijedloga zakona mahom dolaze iz sustava osnovnog i srednjeg obrazovanja, u kojem su ovisni o nadležnom ministru pa bi mogli biti zainteresirani da mu se dodvore u stvari do koje je njemu posebno stalo. Nije nemoguće da bi na takvo iskazivanje odanosti mogli biti potaknuti iz ministrova neposrednog okružja. No, to bi definitivno bila drugačija vrsta zainteresiranosti od one koju prvenstveno ima u vidu Zakon o pravu na pristup informacijama ili Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću.

Ministar je imao peh da je jedna pripadnica zainteresirane javnosti za vrijeme godišnjeg odmora pratila stranicu javnog savjetovanja pa je tako propala stopostotna podrška (ne)zainteresirane javnosti Prijedlogu zakona. Štoviše, dežurna pripadnica zainteresirane javnosti u svom je komentaru precizno detektirala devijantni motiv ne samo za donošenja ovog zakona nego i za donošenje čitavog paketa Fuchsovih zakona. Sve ono što je u ovom komentaru rečeno o dovođenju Zaklade „u ovisnički položaj u odnosu na MZO“ u Prijedlogu Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost, do zadnjeg se zareza može primijeniti na status Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, zatim na status Rektorskog zbora i konačno na status svakog pojedinog sveučilišta (preko sveučilišnog vijeća) u Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Komentar prenosimo u cijelosti:

U članku 3. stoji da je osnivač Zaklade RH, a osnivačka prava i obveze u ime RH ostvaruje ministarstvo nadležno za znanost. Premda se odabir tijela koje ostvaruje osnivačka prava i obveze čini logičnim, pitam se nije li na taj način Zaklada stavljena u ovisnu i podređenu poziciju naspram Ministarstva znanosti i obrazovanja, dok je namjera osnivanja HRZZ da bude neovisna institucija s ciljem razvoja i promicanja znanosti i tehnologije u RH. Ovo je promjena u odnosu na postojeći Zakon o HRZZ, u kojem tog "zastupanja" MZO nema. Zašto taj "zastupnik" nije npr. Sabor RH nego nadležno ministarstvo? I u nekim drugim člancima prijedloga novog Zakona o HRZZ vidljivo je da MZO ima kontrolu i završnu riječ, što nije bio slučaj u postojećem Zakonu o HRZZ. Npr. u novom prijedlogu Strateški plan Zaklade se donosi uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za znanost (članak 10), dok je u dosadašnjem Zakonu strateški plan predlagan izravno i neovisno o MZO Saboru RH (koji ga je onda i donosio), što je po mojem sudu bolje rješenje koje je upućivalo na neovisnost i samostalnost Zaklade, a sada to nije slučaj. Svojevrni ovisnički položaj Zaklade u odnosu na MZO vidljiv je po mojem sudu i u odredbi da se Pravilnik o uvjetima i postupku dodjele sredstava za ostvarivanje svrhe Zaklade donose "uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za znanost", što upućuje na izravnu kontrolu MZO nad Zakladom, odnosno sredstvima financiranja. Ta je kontrola i eksplicirana u članku 18. Dakle, čini se da je ključna promjena novog prijedloga Zakona o HRZZ u odnosu na stari veća kontrola MZO nad radom Zaklade, dok je minorizirana uloga Sabora RH, što ne vidim kao strateški dobru odluku i mislim da nije u duhu namjere s kojom je Zaklada osnovana. Mislim da je važno da u sustavu imamo nezavisnu instituciju koja se vodi jedino i isključivo kriterijima znanstvene izvrsnosti, bez posredničkog uplitanja resornog ministarstva. Iz novoga se prijedloga Zakona o HRZZ čini kao da je Zaklada više "podružnica" MZO, a manje samostalna i nezavisna institucija sustava. Srdačan pozdrav, prof. dr. Dinka Čorkalo Biruski

Osim u navedenom komentaru, koji je od velike važnosti zbog pravodobnosti reakcije i kristalne artikulacije problema, zainteresirana se javnost masovnije oglasila o Prijedlogu Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost sredinom ožujka 2022. donekle zakašnjelim Otvorenim pismom premijeru, ministru znanosti i saborskim zastupnicima⁶. U Otvorenom pismu 69 znanstvenika, koji su bili izravno uključeni u dosadašnji rad Zaklade, traži da se Zaklada ne podvodi pod utjecaj politike i da se u njenom radu ne napuštaju kriteriji znanstvene izvrsnosti. Dopis završava apelom da se zaustavi zakonodavni korak u pogrešnom smjeru: „Novi prijedlog zakona kojim se rad Zaklade stavlja pod nadzor politike, a kriteriji znanstvene izvrsnosti kod izbora stručnih tijela se jasno i izriječno ne spominju znači veliki korak natrag, te apeliramo da se taj korak ne napravi“.

⁶ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/69-znanstvenika-vladi-zaustavite-stetan-zakon/2347495.aspx>

Ova je reakcija bila donekle, ali ne u potpunosti zakašnjela. Došla je, doduše, nakon što je Prijedlog zakona bio prihvaćen u prvom čitanju na sjednici Sabora 28. siječnja 2022., ali je došla dovoljno ranije nego li je Vlada na sjednici 31. ožujka 2022. bez ikakva problematiziranja usvojila konačni Prijedlog zakona u kojem su kontrolni mehanizmi Ministarstva nad Zakladom tek kozmetički ublaženi. U konačnom Prijedlogu zakona uvažene su neke primjedbe iz saborske rasprave, ali nitko nigdje nije ni spomenuo ovdje citiranu, supstancijalnu primjedu iz savjetovanja sa zainteresiranom javnošću kao ni Otvoreno pismo 69 znanstvenika. To svjedoči o tome u kojoj mjeri izvršna vlast (ne)uvažava stavove zainteresirane javnosti.

Arogantno neobaziranje na mišljenja i stavove zainteresirane javnosti moglo bi prouzročiti probleme i otvoriti neugodna pitanja toj istoj vlasti kada stane u red za dodjelu očekivanih sredstava iz fondova Unije prema pravilima Mehanizma, koja kao obvezatan dokazni element predviđaju „sažetak provedenog postupka savjetovanja s relevantnim nacionalnim dionicima“ (Uredba, točka 39. preambule), odnosno objašnjenje „načina na koji je doprinos dionika uzet u obzir u planu za oporavak i otpornost“ (Uredba, čl 18. točka 4.q.). Što bi se uopće o tome moglo napisati?

Prevare i smicalice u forsiranju novog zakona

Dok je prvi zakon iz Fuchsova paketa uspio „ispod radara“ proći ljetno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću te dospjeti do drugog čitanja u saborskoj proceduri prije nego što se oglosio alarm zainteresirane javnosti, drugi je zakon iz istog paketa, Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti dobio eksplicitnu odbijenicu Senata Sveučilišta u Zagrebu prije nego što je ušao u postupak javnog savjetovanja. U *Zaključcima*⁷, koji su doneseni na sjednici Senata 22. ožujka 2022., pod točkom I. stoji da se „Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti koji je izradilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja **odbacuje u cijelosti**“. U nastavku je taksativno navedeno 18 razloga za takav rezolutni stav Senata. U točki II. *Zaključaka* stoji: „Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, **prihvaća se** kao polazišna podloga za raspravu o cjelovitoj reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja.“

Time je prekršen *tabu* ministra Fuchsa i njegove zakonodavne sljedbe, kojim je bilo najstrože zabranjeno spominjati alternativni Nacrt prijedloga Zakona koji je izradilo Povjerenstvo Nacionalnog vijeća, pa čak i smatrati da takav zastrašujući entitet smije uopće postojati. *Tabu* je preko „lovačke komponente“ prenesen na novi sastav Nacionalnog vijeća tako da je postalo nezamislivim da bi na sjednicama Nacionalnog vijeća u novom sastavu netko izustio tu strogo zabranjenu sintagmu.

Do trenutka slanja ove predstavke njenim adresatima ostalo je neizvjesno hoće li ministar Fuchs *Zaključke* Senata Sveučilišta u Zagrebu također proglasiti tabuom, ponašati se kao da ne postoje i svoj neslavni Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanosti uputiti u postupak savjetovanja sa zainteresiranom javnošću⁸.

7

http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Novosti_press/Mediji/Priopcenja/Zakljucci_Senata_o_nacrtima_zakona_koji_se_odnose_na_reformu_sustava_znanosti_i_visokoga_obrazovanja.pdf

⁸ U Priopćenju Ministarstva od 6. travnja 2022. državni tajnik Ivica Šušak najavio je da će javna rasprava o Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti početi „krajem ovog tjedna“. Usp. <https://www.glasistre.hr/hrvatska/predstavnicima-studentskih-zborova-predstavljen-zakon-o-visokom-obrazovanju-788837>

Senat je očigledno imao u vidu i takav scenarij pa je u *Zaključke* pod točkom V. ugradio upozorenja protiv mogućeg ignoriranja:

S obzirom na posebni položaj koji Sveučilište u Zagrebu ima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, s oko 50% udjela prema broju studenta i s preko 50% udjela u ukupnim znanstvenim postignućima prema različitim parametrima, **očekuje se** da ovi zaključci neće biti ignorirani u daljnjoj raspravi i provedbi reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja te se, pod tom pretpostavkom, **dostavljaju** Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, Vladi Republike Hrvatske, Hrvatskom saboru, Predsjedniku Republike Hrvatske, Ministarstvu znanosti i obrazovanja, Rektorskom zboru, senatima javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj, javnim znanstvenim institutima kao i hrvatskoj javnosti.

Istodobno s rušenjem tabua počelo se u akademskoj i široj javnosti⁹ razmotavati klupko prevara i smicalica kojima se ministar, uglavnom u duetu sa sveprisutnim državnim tajnikom, služio i nastavlja služiti kako bi osporeni zakonski nacrt pod svaku cijenu progurao kroz proceduru donošenja i ustoličio kao važeći zakon.

Prva se prevara sastoji u tome što je u Nacrtu prijedloga novoga zakona, umjesto promišljenih i inovativnih regulacija, u bitnim odredbama kao i u temeljnoj intenciji tek recikliran stari sadržaj i smisao plebiscitarno odbačenih zakonskih nacrti iz 2011. godine. To međutim i nije ni moglo ispasti drugačije s obzirom na činjenicu da je oba zakonska nacrti pisao isti autor. Državni tajnik Ivica Šušak u javno dostupnom životopisu samodopadno se pohvalio svojim ne baš pohvalnim autorstvom, što je inače podatak koji se u to vrijeme čuvao kao najstroža tajna:

Tijekom 2010. i 2011. godine sudjelovao sam, kao član, u radu Radne skupine Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH za izradu nacrti zakonskih tekstova iz područja znanosti, visokog obrazovanja te statusa sveučilišta. Osobno sam izradio tekst nacrti Zakona o znanosti te sam suautor teksta nacrti Zakona o visokom obrazovanju.¹⁰

Druga je prevara u tome što je Nacrt sadržajno protivan strateškim dokumentima koji se navode u Predgovoru Nacionalnog plana (str. 2), a koji bi trebali biti obvezujući za nove zakonske inicijative iz tog okvira. Posebno je neshvatljivo da Nacrt izravno proturječi odrednicama Programa Vlade RH 2020.-2024., iz čega bi se moglo zaključiti da je ministar Fuchs dobivenom *carte blanche* oslobođen čak i od obveza u odnosu na Program Vlade u kojoj sjedi kao ministar. Navodimo neke od odrednica iz Programa Vlade koje Nacrt prijedloga novog zakona načinom izrade i sadržajem izravno krši:

Donijet će se novi temeljni zakon koji će sustavno i sveobuhvatno urediti cijeli sustav znanosti i visokog obrazovanja, uključujući i uređenje sustava za osiguranje kvalitete.

Kako bi svi pridonijeli pripremi novog zakonskog i strateškog okvira, u dijalog će se uključiti cijelu akademsku zajednicu, Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, članove Rektorskog zbora i Vijeća veleučilišta i visokih škola.

Vlada će se zalagati za zadržavanje sustava izbora u znanstvena zvanja kao jamca kvalitete ...

Jačat će se znanstvene centre izvrsnosti na STEM području te osigurati odgovarajuću financijsku potporu znanstvenim centrima izvrsnosti na području društveno-humanističkih znanosti koja su od strateškog značaja za Hrvatsku i njegovanje nacionalnog identiteta.

Treća je prevara u tvrdnji da donošenje najavljenih novih zakona i drugih akata iz ove domene od nas traži Europska unija, što ministar i njegov zakonotvorni pobočnik vole naglasiti u službenim dopisima na ovu temu. Prava je istina da prema Ugovoru o Europskoj uniji obrazovanje spada u isključivu nadležnost država članica (čl. 6), dok

⁹ https://www.youtube.com/watch?v=wrn5EK9_fYo&t=3s

¹⁰

<https://zaklada.civilnodrustvo.hr/uploads/files/sectionModuleFile/2021/07/23/PfgVA25gTSp2fXrWBWYOGzHQRNXD8KhV.pdf>

je istraživanje u vrlo uskom segmentu (utvrđivanje i provedba programa) u zoni podijeljene nadležnosti (čl. 4).

Četvrta je prevara da je najavljenu potrebu za novim zakonima koja je, kao što je već objašnjeno, podmetnuta u Nacionalni program, kao preuzetu obvezu moguće ispuniti isključivo donošenjem novih zakona i to po koruptivnom ukusu aktualnog ministra. Druga su se ministarstva već preorijentirala na donošenje izmjena i dopuna postojećih zakona¹¹. Ministar Fuchs je postao svjestan opasnosti logičnog zaključivanja pa je na vrijeme lansirao svoju petu prevaru da je, nakon nekoliko noveliranja, po Ustavu RH i nekom neodređenom zakonu, nužno donijeti novi zakon, što je detaljno opovrgnuto u spomenutim *Zaključcima* Senata Sveučilišta u Zagrebu. Prevaru je ciljano lansirao na sjednici Rektorskog zbora u Rijeci 25. veljače 2022. kako nekom od rektora ne bi pala na um ta grešna pomisao. Ministar je tom prilikom kazao:

Intencija je bila da prvo predstavimo Zakon Rektorskome zboru, izmjene i dopune postojećeg Zakona nisu na stolu niti su bile od početka, jer ne mogu biti niti Odlukom Ustavnog suda, ako se ne varam, koji je naložio da se promijeni kompletan Zakon, jer su neki elementi postojećeg Zakona neprimjenjivi, tako da ne znam kako postoji ideja koja nikad nije bila komunicirana da će se mijenjati postojeći Zakon, koji je već ne znam koliko puta promijenjen do sada i zakonski se više ne može mijenjati.

Niz prevara, operativnih smicalica i koruptivnih alata, koji su navedeni na početku teksta, mogao bi se nastaviti unedogled. No, dovoljno je rečeno u smislu obrazloženja naslovno istaknutog zahtjeva za obustavljanjem reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja dok se ne rasvijetle osnovane sumnje u političku korupciju u resornom vođenju tih sustava. Preostaje precizirati zahtjeve nadležnim tijelima za donošenje interventnih odluka te za rasvjetljavanje osnovanih sumnji u političku korupciju.

Zahtjevi i molbe nadležnim tijelima za donošenje interventnih odluka te za rasvjetljavanje sumnji u političku korupciju

- 1) Tražimo da se utvrdi odgovornost, koje god vrste (politička, etička, pravna), **izv. prof. dr. sc. Vesne Bedeković**, predsjednice Odbora za obrazovanje znanost i kulturu Hrvatskog sabora zbog nepropisnog vođenja postupka predlaganja novih članova Nacionalnog vijeća, jer nije dopustila raspravu i slobodno formuliranje prijedloga prije glasovanja o izboru predloženika za članove Nacionalnog vijeća. S obzirom da nije dopustila raspravu prije izglasavanja prijedloga te da nije pripremila analitičku podlogu za donošenje odluke Odbora, stvorila je uvjete za donošenje protuzakonitog prijedloga novih članova Nacionalnog vijeća, te u konačnici za donošenje protuzakonite odluke Sabora o njihovu imenovanju, jer u postupku imenovanja nije uvažena odredba članka 9. st. 2. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koja propisuje da „se članovi Nacionalnog vijeća u zvanju znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju te redovitog profesora u trajnom zvanju biraju se iz redova vrhunskih znanstvenika, osobito onih koji imaju svjetski priznate znanstvene radove iz više znanstvenih polja“ kao ni odredba članka 11. st. 1. *Zakona* koja propisuje da članove Nacionalnog vijeća „imenuje Hrvatski sabor na prijedlog odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, vodeći računa o zastupljenosti predstavnika iz područja znanosti i umjetnosti, te regija (...)“.

¹¹ <https://m.vecernji.hr/vijesti/odgoda-se-zakon-o-radu-hrvatskoj-vedi-750-milijuna-eura-iz-eu-regulirat-ce-se-samo-dvije-stavke-1576299>

- 2) Nadalje, tražimo od **Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa** da utvrdi ima li elemenata sukoba interesa i zlorabe položaja u strelovitom profesionalnom napredovanju **dr. sc. Vesne Bedeković** za vrijeme obavljanja dužnosti saborske zastupnice, ministrice za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku te predsjednice Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskog sabora. Vesna Bedeković napustila je 13. listopada 2016. godine radno mjesto dekanice Visoke škole za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici u nastavnom zvanju profesorice više škole da bi već na sjednici Stručnog vijeća za društveno područje Sveučilišta u Zadru 18. veljače 2019. bila izabrana u znanstveno-nastavno zvanje izvanredne profesorice na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću¹².

U vrijeme izbora imala je odobrenje Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa samo za obavljanje edukacijske djelatnosti na Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici te na inozemnom visokom učilištu (Mostar)¹³. Takvo je odobrenje sasvim je razumljivo s obzirom na činjenicu da je V. B. te djelatnosti obavljala prije nego se počela profesionalno baviti politikom, ali se ono ne odnosi na moguće širenje „poslovanja“ na nova visoka učilišta. Stvaranje novih poslovnih aranžmana za vrijeme obavljanja političke dužnosti po definiciji je koruptivno, jer pritom nije moguće isključiti politički utjecaj dužnosnika. Takve situacije opravdano pobuđuju sumnje u trgovinu utjecajem, pa se tako i u ovom slučaju javlja sumnja u koincidenciju da je, u vrijeme dok se provodi postupak izbora predsjednica Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu u naslovno znanstveno-zvanje na Sveučilištu u Zadru, rektorica tog Sveučilišta i profesorica na Odjelu za pedagogiju bila imenovana za vanjsku članicu upravo toga odbora. Možda je to čista slučajnost, a možda i nije.

Međutim, Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa u svom je Mišljenju od 24. srpnja 2019. bilo „široke ruke“ pa je umjesto odobrenja za obavljanje edukativne djelatnosti na konkretnim visokim učilištima (u Virovitici i Mostaru) izdalo opće odobrenje za „održavanje nastave na domaćim i inozemnim učilištima i sveučilištima“¹⁴. Povjerenstvo se nije izjasnilo o brzim napredovanjima, pa je sada u prilici da to učini. Povjerenstvo, a možda i neko drugo tijelo, trebalo bi se također očitovati o činjenici da je dr. sc. Vesna Bedeković, za vrijeme obavljanja dužnosti predsjednice Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, uspjela pripremiti novo radno mjesto na koje planira „aterirati“ nakon silaska s dužnosti. Bez obzira što se u znanstveno-nastavno zvanje dala izabrati na Sveučilištu u Zadru, na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću, za svoje trajno akademsko nastanjenje ipak je izabrala prestižniji fakultet u metropoli, što samo po sebi pokazuje kako onim dužnosnicima koji se znaju koristiti pozicijom stoje na raspolaganju široke mogućnosti izbora.

- 3) Tražimo da **Hrvatski sabor** poništi ili ukine Odluku o imenovanju članova Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj koju je

¹² Usp.

https://www.unizd.hr/Portals/o/zapisnici/sv/2018_19/2018_19_dr_V_zapisnik_20190218.pdf?ver=GDHS8IYBfQHWuno8m-gA9w%3d%3d

¹³ Usp. Mišljenje Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa broj 711-I-1644-M-176/16-02-11 od 17. studenog 2016. godine: <https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2016/m-178-16-02.pdf>

¹⁴ Usp. Mišljenje Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa broj 711-I-1470-M-106/19-02-11 od 24. srpnja 2019. godine: <https://www.sukobinteresa.hr/hr/misljenja/vesna-bedekovic-m-10619-misljenje>

donio na sjednici 23. travnja 2021. (Klasa: 021-13/21-07/36, Narodne novine, br. 44/21) zbog toga što je donesena na temelju prijedloga koji je izrađen u nedemokratskom i koruptivnom (u smislu SUPOK) postupku, te zbog toga što je u meritumu protuzakonita, odnosno protivna odredbama čl. 9. st. 2. i čl. 11. st. 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

- 4) Sugeriramo da **Hrvatski sabor** donese novu Odluku o imenovanju članova Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj na temelju prijedloga **Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu** koji će biti donesen u korektnoj proceduri, uz uvažavanje demokratskih i parlamentarnih načela, na osnovi analitičke podloge te nakon održane rasprave na sjednici Odbora (prije, a ne poslije glasovanja!). U analitičkoj podlozi za raspravu i odlučivanje trebalo bi valorizirati svih 45 pristupnika, koji su se odazvali javnom pozivu, prema parametrima zakonskih odredbi koje se odnose na izbor članova Nacionalnog vijeća. Takav radni materijal mogla bi prirediti neovisna ekspertna skupina ili stručne službe Sabora.
- 5) Tražimo od **Vlade Republike Hrvatske** da **Prijedlog zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost** povuče iz postupka donošenja u Hrvatskom saboru. Snažna indicija, koja upućuje na nužnost takvog proceduralnog „koraka unatrag“, sadržana je Odluci o imenovanju članova Upravnog odbora Hrvatske zaklade za znanost od 2. lipnja 2021. (Klasa: 021-13/21-07/42, Narodne novine, br. 63/21)¹⁵ u kojoj se, u činjenici da su se u sastavu Odbora „našla“ dva (od kojih je jedan „došao“ na poziciju predsjednika Odbora) bivša dužnosnika Ministarstva znanosti i obrazovanja, tijesno povezana s aktualnim ministrom, lako je prepoznati utjecaj sustavne političke korupcije. Navedena Odluka može poslužiti kao pokazna vježba za „prvi korak“ (kadrovsko zaposjedanja institucija) u sklopu „koruptivnog trokoraka“.
- 6) Tražimo od **Vlade Republike Hrvatske** da pokrene postupak izrade **strateškog okvira za reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja** te da u tu svrhu imenuje povjerenstvo u reprezentativnom sastavu u koje će ući delegirani predstavnici državnih tijela, sveučilišta, drugih visokih učilišta, znanstvenih institucija i studenata. Zadaća bi tog povjerenstva bila da -- na temelju stručne analize postojećih zakona i pravilnika, koji se odnose na sustav znanosti i visokog obrazovanja, uzimajući pritom u obzir, u prvom redu, *Polazišta za strukturnu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja* Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i *Program Vlade Republike Hrvatske (2020.-2024.)* – izradi smjernice za reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja. Smjernice bi, nakon šire verifikacije, postale obvezujući okvir za izradu zakona i pravilnika, čime bi bila zajamčena konzistencija normativnih akata u području znanosti i visokog obrazovanja. Do donošenja Smjernica trebalo bi obustaviti rad na izradi i donošenju novih zakonskih prijedloga i podzakonskih akata u tom području.
- 7) Molimo **kardinala Josipa Bozanića** da u ime Nadbiskupije zagrebačke preispita financijsku transakciju kojom je Nadbiskupija krajem 2011. godine isplatila iznos od 12.000.000 kuna kao naknadu za raskid ugovora o najmu zemljišta, površine od 6.500 četvornih metara, koje se nalazi blizini Hrvatskog katoličkog sveučilišta, na rok od 99 godina. Ova transakcija pobuđuje sumnju u

¹⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_06_63_1210.html

moćući utjecaj „strukture grijeha“ s obzirom na okolnost da je u transakciju bila umiješana tvrtka Ilica Centar d.o.o. u kojoj je jedan od direktora bio Rikard Fuchs, sin aktualnog ministra, dok je drugi direktor dolazio iz tvrtke Stipić Grupa d.o.o. koja je bila jedan od investitora na unajmljenom zemljištu. Naime, aktualni ministar bio je na dužnosti ministra i u vrijeme kada je transakcija obavljena, dok je niz godina prije toga bio dužnosnik u Ministarstvu znanosti pa je mogao imati utjecaja na odluke koje su se donosile u svezi sa ustrojavanjem i statusom Hrvatskog katoličkog sveučilišta.

8) Tražimo od **Državnog odvjetništva RH** da

- a) nezavisno od nalaza Nadbiskupije zagrebačke, provjeri sumnje koje se javljaju u svezi s transakcijom iz prethodne točke;
- b) donese odgovarajući pravorijek iz svoje nadležnosti u svezi s osnovanim sumnjama, koje su iznesene u hrvatskim medijima (afeta „Pandora papers“), o mogućoj povezanosti aktualnog ministra s offshore-poslovanjem njegova sina, Rikarda Fuchsa:

- <https://www.portal-ostro.hr/hr/pandora-papers>
- <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/press-room/20211014IPR14912/pandorini-dokumenti-zastupnici-traze-istrage-ostre-mjere-i-nove-propise>
- <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/pandora-mu-nije-jedina-afeta-fuchsov-sin-u-hrvatskoj-vodi-razgranat-biznis-povezan-je-s-cak-24-tvrtke-i-dvije-intrigantne-poslovne-price-20211004>
- <https://www.hop.com.hr/2022/02/21/mr-sc-arna-sebalj-otkriva-mega-afetu-trese-se-hdz-i-stolica-omrazenom-ministru-fuchsu/>

- c) provjeri poslovanje tvrtke N.I.R., uvoz-izvoz, konzalting usluge, d.o.o. sa sjedištem na adresi Mlinovi 88, Zagreb. Tvrtka je osnovana 1991. godine, a iz Registra je brisana 2013. godine. Jedini osnivač, član Društva i direktor tvrtke bila je Maja Marija Fuchs, supruga aktualnog ministra, koji je za vrijeme poslovnog vijeka tvrtke obnašao visoke dužnosti u Ministarstvu znanosti (1993.-2000. - pomoćnik ministra; 2004.-2008. – pomoćnik ministra; 2008.-2009. – državni tajnik; 2000.- 2012. – ministar). U svezi s navedenim vremenskim preklapanjem, javlja se sumnja da je aktualni ministar kao državni dužnosnik mogao imati utjecaja na subjekte iz domene nadležnosti Ministarstva koji su poslovali s tvrtkom.
- d) rasvijetli sumnje u vezi s njegovim decenijskim utjecajem na djelovanje i vođenje Veterinarskog instituta u kojem se pojavljivao u različitim formalnim i neformalnim ulogama. Određeno vrijeme bio je čak zaposlenik na pola radnog vremena, što su drugi zaposlenici percipirali kao fiktivno zapošljavanje, a bio je i predsjednik Upravnog vijeća. Pod sumnjom su ostala njegova korištenja institutskih resursa, prije svega lovišta „Šumbar“ kod Karlovca, kojim je u to vrijeme Institut raspolagao (kasnije će se pobrinuti da ga prenese u ingerenciju Instituta za medicinska istraživanja na kojem je stalno zaposlen) kao i službenog terenskog vozila u lovačke svrhe. Kao ministar odgovoran je za šticeenje neregularnog stanja i održavanje višekratno prijavljivanih nepravilnosti na Veterinarskom institutu.

2) Apel

za aktivnu podršku u stvaranju društvene i političke spremnosti za borbu protiv sustavne političke korupcije počevši od Ministarstva znanosti i obrazovanja

Molimo institucije, tijela i pojedince kojima je ova predstavka upućena u formi apela da se pobliže upoznaju s problemom, te da ovu predstavku prihvate kao poticaj za stvaranje društvene i političke spremnosti za bitni pomak od deklarativnih osuda na davanje konkretnih doprinosa i poduzimanje konkretnih mjera u borbi protiv sustavne političke korupcije kao rodnog mjesta za brojne druge oblike devijantnog i nezakonitog ponašanja, te kao ishodišta društvenih frustracija, političke apatije i drugih negativnih tendencija u državi i društvu.

Borba protiv korupcije u Hrvatskoj pokazala se neuspješnom jer se s jedne strane vodila na razni proklamacija, te s druge strane na razini posljedica. Stoga se svako konkretno sankcioniranje utvrđene korupcije doživljava kao slučajno pa i nepravedno, jer se postavlja pitanje zašto se netko sankcionira za nešto što mnogi drugi nekažnjeno rade, jer je to standardni oblik ponašanja. Stoga je težište borbe protiv korupcije potrebno premjestiti na razinu u kojoj se korupcija generira kao standardni oblik ponašanja, a to je razina sustavne političke korupcije.

Dva su razloga zbog kojih je bitni pomak u borbi protiv korupcije potrebno početi upravo od Ministarstva znanosti i visokog obrazovanja; prvi je što je u ovom resoru sustavna politička korupcija dovedena do pune zaokruženosti i savršenstva oblika; drugi je što bi sustav znanosti i visokog obrazovanja trebalo sačuvati kao slobodan prostor u kojem se razvija kritičko mišljenje, osvještava stvarno stanje i osmišljavaju strategije za otklanjanje devijantnih pojava u društvu.

Urgentni razlog zbog kojega borba protiv sustavne političke korupcije mora početi „sada i ovdje“ proizlazi iz evidentne činjenice da „stvaranje novog zakonodavnog okvira za sveobuhvatnu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja“ u režiji aktualnog ministra nije ništa drugo nego pokušaj institucionaliziranja i legaliziranja sustavne političke korupcije. Stvarni je cilj njegove lažne reforme da, koncentracijom političke moći u Ministarstvu i demontažom postojećih institucija s autonomnim ovlastima (resorni apsolutizam), institucionalno omogući i legalizira koruptivni trokorak: 1) kadrovsko zaposjedanje institucija, 2) kontrolu financijskih tokova i 3) utjecaj na završnu raspodjelu financijskih sredstava.

Koordinator odbora Domovinskog pokreta

prof. dr. sc. Josip Jurčević